

INTERNE MEMO

DATUM	:	6-6-2024
AAN	:	Algemeen bestuur RDWI
CC	:	Ambtelijk overleg
VAN	:	Unitmanager I&S en beleidsadviseur RSD
CLUSTER/TEAM	:	Unit Inkomen & schulddienstverlening
ONDERWERP	:	Verkenning ambtshalve toekenning Individuele Inkomenstoelage

Toelichting

Al enige jaren voeren we de Individuele Inkomenstoelage uit. Om hiervoor in aanmerking te komen, kunnen inwoners een aanvraag indienen. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor deze toeslag, is dat de inwoner over een langdurig laag inkomen en geen in aanmerking te nemen vermogen beschikt, en geen uitzicht op inkomensverbetering heeft.

Op 28 september 2023 heeft de Regionale cliëntenraad (RCR) het Algemeen bestuur per brief geadviseerd om een andere wijze van toekennen en uitvoering van de uitvoering van de Individuele Inkomenstoelage toe te passen. Het advies luidde als volgt:

“De RCR zou graag zien dat

- Rechthebbenden op de IIT, waarvan de RSD kan vaststellen dat dat recht bestaat, deze toeslag automatisch krijgen toegekend en uitbetaald.
- Rechthebbenden op de IIT, waarvan de RSD niet met zekerheid kan vaststellen dat het recht bestaat, maar wel het vermoeden, krijgen een attentiebrieven waarin zij op het mogelijke recht worden gewezen en een aanbod tot hulp om een aanvraag te doen.
- De peildatum waarop het recht op IIT bestaat wordt vastgezet en niet afhankelijk is van de aanvraag of verstrekking in het voorafgaande jaar.”

De aanleiding van dit advies is dat de RCR:

- “bezorgd is over het feit dat de Individuele Inkomenstoelage (IIT), die er juist op is gericht om de financieel meest kwetsbare bewoners te ondersteunen, naar het zich laat aanzien voor een deel onbenut blijft;
- constateert dat de huidige systematiek in het algemeen een nadelige uitwerking heeft.”

Het volledige advies is als bijlage bijgevoegd. Het Algemeen bestuur van de RDWI heeft ons verzocht om onderzoek te doen naar de haalbaarheid van het voorstel van de RCR en in beeld te brengen wat de effecten daarvan zijn. In dit memo wordt ingegaan op deze verkenning, die in overleg met de beleidsadviseurs van de vijf gemeenten is uitgevoerd.

Overwegingen bij de adviezen van de RCR

Ambtshalve toekennen zorgt voor meer gebruik van de regeling

Het ambtshalve toekennen van de IIT is alleen mogelijk voor inwoners met een bijstandsuitkering, omdat van hen alle benodigde gegevens bekend zijn bij de RSD. Dit is de meest effectieve oplossing om alle rechthebbende bijstandsklanten jaarlijks financieel te ondersteunen en onderbenutting tegen te gaan.

Dit sluit aan bij de gedachte achter het Wetsvoorstel proactieve dienstverlening SZW. Met dit wetsvoorstel kunnen UWV, de SVB en gemeenten proactieve dienstverlening inzetten.

Argumenten om de IIT niet ambtshalve toe te kennen, is dat dit kostenverhogend werkt voor gemeenten. Het is mogelijk om de werkwijze per gemeente te variëren, waardoor inwoners

van de ene gemeente de toeslag automatisch krijgen toegekend en inwoners van een andere gemeente de toeslag kunnen aanvragen.

Ambtshalve toekennen is juridisch mogelijk na een eerste aanvraag

Het uitgangspunt van de regeling is dat het een individuele beoordeling vraagt. Artikel 36 van de Participatiewet regelt de verstrekking van een individuele inkomenstoelage. Daarin is opgenomen dat een inwoner altijd een aanvraag moet indienen. Het is wel mogelijk om ná de eerste aanvraag de toekenning die eerder gold voor de afgesloten periode van 12 maanden te wijzigen en de toekenningsperiode te verlengen. Hiervoor is een wijziging van de verordening en beleidsregel nodig.

Bij het versturen van attentiebrieven weten we niet zeker of inwoners ook recht hebben

De RCR adviseert om attentiebrieven te versturen aan inwoners waarvan het vermoeden bestaat dat zij recht hebben op de toeslag. Dit kan leiden tot onterechte verwachtingen bij inwoners wanneer achteraf blijkt dat zij geen recht hebben. Dat zou een reden zijn om juist geen gerichte brieven te versturen. Dit punt is besproken met de RCR.

Het effect van een attentiebrieven is moeilijk aan te tonen

Halverwege 2023 is door de RSD bij wijze van proef een attentiebrieven verzonden aan 488 inwoners van wie de referentieperiode in de periode tussen januari tot en met juni 2023 tenminste één maand was verstreken. In circa 35% kwam de brief terecht bij een bewindvoeringskantoor. Met andere woorden: circa 170 inwoners die mogelijk recht hadden op IIT stonden onder bewind. Uiteindelijk hebben 234 inwoners die een attentiebrieven hebben gekregen (van de 488) alsnog de IIT aangevraagd en gekregen.

In totaal waren er in 2023 meer toekenningen IIT dan over 2022: 2.542 in 2023 ten opzichte van 2.355 in 2022. Bij bijna alle regelingen zagen we in 2023 een stijging ten opzichte van 2022, dus er kan niet met zekerheid vastgesteld worden dat de brief de aanleiding is geweest voor het aanvragen van de IIT.

De toeslag kan niet met terugwerkende kracht worden uitgekeerd

Als we ambtshalve toekennen, blijft de oorspronkelijke datum automatisch de peildatum voor volgende toekenningen. Bij individuele aanvragen is dit anders; wettelijk gezien geldt hierbij altijd de datum van aanvraag. Hierbij kan niet afgeweken worden door een peildatum van een eerdere aanvraag te hanteren.

Uitkomsten van de ambtelijke verkenning

Opties

In overleg met de beleidsadviseurs van de gemeenten zijn de volgende opties verkend over het al dan niet ambtshalve toekennen:

1. We passen ambtshalve toekennen toe vanaf 1 januari 2025 voor alle bij ons bekende inwoners die recht hebben op de toeslag (via een wijziging van de verordening en beleidsregel). Totdat de wijziging formeel is geregeld, sturen we in 2024 een attentiebrieven aan inwoners die hier recht op hebben. De hoogte van de inkomenstoelage blijft gelijk;
2. Een variant op optie 1: we passen ambtshalve toekennen toe vanaf 2025 en sturen in 2024 een attentiebrieven. We verlagen daarbij de hoogte van de inkomenstoelage zodanig, waardoor de programmakosten in totaal nagenoeg gelijk blijven en deze wijziging voor de gemeenten geen of beperkte gevolgen hebben, tenzij er andere (autonome) ontwikkelingen zijn die tot meer aanvragen leiden.
3. We houden de regeling zoals het was, dus geen automatisch toekennen, maar toekennen op basis van aanvraag. We gaan de regeling eventueel nog actiever communiceren, via de diverse communicatiekanalen. Gemeenten kunnen dit al naar gelang de eigen wensen en eigen beleid ook doen;
4. Een combinatie van optie 1 en 3: we passen de werkwijze per gemeente aan, bijvoorbeeld bij de ene gemeente wel ambtshalve toekennen, bij de andere gemeente niet, op basis van wensen van gemeenten zelf. Bij gemeenten die hiervoor kiezen geldt

dat dit ingaat op 1 januari 2025 voor alle bij ons bekende inwoners van die gemeente(n) die recht hebben op de toeslag (via een wijziging van de verordening en beleidsregel). Totdat de wijziging formeel is geregeld, sturen we in 2024 een attentiebrieven aan inwoners die hier recht op hebben. Bij gemeenten die hier niet voor kiezen, blijven we de huidige werkwijze behouden, dus toekennen op basis van aanvraag. Deze optie doet recht aan de financiële positie van gemeenten én aan de wensen van de RCR en van enkele gemeenteraden.

Welke keuze er ook gemaakt wordt, het blijft een open eind regeling, waarbij iedere inwoner recht heeft, als hij/zij daarvoor in aanmerking komt. Bij een volledige benutting van de regeling ("100% aanvraag"), is het financieel effect hetzelfde als bij ambtshalve toekennen. Bovenstaande opties veranderen dus niets aan de voorwaarden voor en het recht op de toeslag.

Financiële consequenties van ambtshalve toekennen (optie 1)

De verwachte meerkosten (programmakosten) van een groter gebruik van de regeling bedragen jaarlijks circa € 200.000. Dit betreft dus alleen de verstrekkingen aan inwoners zelf.

Gemeente	Schatting extra uitgaven
Bunnik	12.650
De Bilt	58.500
Utrechtse Heuvelrug	38.750
Wijk bij Duurstede	22.100
Zeist	68.000
Totaal	200.000

De wijzigingen brengen geen veranderingen met zich mee in de structurele uitvoeringskosten (niet in positieve en niet in negatieve zin), omdat het proces van toekenning voor een groot deel al geautomatiseerd is. Aanvragen lopen nu via de 'Snelbalie' die automatisch de voorwaarden voor toekenning controleert. Dit geldt met name voor inwoners met een uitkering Participatiewet, voor wie de ambtshalve toekenningen zouden gaan gelden. Voor die categorie zijn nu nauwelijks handmatige beoordelingen.

Advies

Advies 1 RCR: ambtshalve toekennen

We adviseren om het vraagstuk over regionaal afgestemd beleid (in dit geval over de Individuele inkomensvoet) in relatie tot de individuele keuzes per gemeente te bespreken in het Algemeen bestuur. Gezien de verschillende uitgangspunten per gemeente is het wenselijk dat er een richtinggevend uitspraak is van het Algemeen bestuur, zodat daarna de richting verder uitgewerkt kan worden.

Uitvoeringstechnisch zijn er geen voorkeuren voor welke optie dan ook. Omdat het proces van toekenning al voor een groot deel geautomatiseerd is (zeker voor inwoners met een uitkering Participatiewet), heeft een verandering in werkwijze geen structurele gevolgen voor uitvoering van de regeling. Er zullen alleen eenmalig aanpassingen gedaan moeten worden in de systemen.

Advies 2 RCR: attentiebrieven

Als gekozen wordt voor ambtshalve toekennen, adviseren we om het versturen van attentiebrieven alleen in 2024 toe te passen bij wijze van overgangsregeling. Voor inwoners zonder uitkering kunnen gemeenten ervoor kiezen om de regeling onder de aandacht te brengen (bijvoorbeeld via een publiekscampagne) of om attentiebrieven door de RSD te laten versturen. Dit kan per gemeente maatwerk zijn.

Advies 3 RCR: peildatum

We adviseren om dit advies niet over te nemen bij individuele aanvragen; juridisch gezien is hier geen grond voor. Bij de ambtshalve toekenningen geldt automatisch de datum van de oorspronkelijke aanvraag, omdat de toekenning steeds verlengd wordt zonder aanvraag.

Vervolgstappen

Na bespreking van deze verkenning in het Algemeen bestuur van 10 juli, wordt de uitkomst hiervan teruggekoppeld aan de RCR. Ook wordt een eventuele wijziging van de verordening en beleidsregel IIT voorbereid, waarna formele besluitvorming volgt in het Algemeen bestuur RDWI. De financiële consequenties (als gekozen wordt voor ambtshalve toekennen) worden verwerkt in de 2^e Nota begrotingswijziging.